

ב"ה

A Stroll through the Garden of Torah*

Table of Contents

I. INTRODUCTION: THE MEANING OF <i>PARDES</i>	1
I. PESHAT:.....	4
II. REMEZ.....	6
III. DERUSH.....	6
IV. SOD.....	8
V. CHASSIDUS.....	10
PSHAT.....	15
REMEZ.....	15
DERUSH.....	16
SOD.....	16

I. Introduction: the meaning of *Pardes*

Regarding the four facets of Torah interpretation – *peshat*, *remez*, *derush* and *sod*, the initial letters of which form the word *Pardes* – the *Mishnas Chassidim*¹ writes that *psbat* corresponds to the lowest plane of spiritual existence, the world of *Assiyah*, *derush* to the world of *Yetzirah*, *remez* to the world of *Beriah* and *sod* to *Atzilus*. He also compares them metaphorically to a person's skin, flesh, sinews and bones, and in them is the marrow, analogous to the *Or Ein Sof* that animates the *sefiros*.²

* המאמר נערך ע"י חבר המכון הרב משה ליב מילר שליט"א.

(1) ר' עמנואל חי ריקי (איטלי, אה"ק 1688-1743).

(2) משנת חסידים (מסכת חיוב הנשמות פ"א, מ"ב): "וגם צריך שיעסוק בתורה בפשט שהוא בעשיה כנגד עור האדם, ודרש שהוא ביצירה כנגד בשרו, ורמז שהוא בבריאה כנגד גידיו, וסודו שהוא באצילות כנגד עצמותיו, כי פנימיות הסוד הוא סוד א"ס המחיה הספירות כנגד המח שבתוך העצמות".

However, most other authorities maintain that *remez* corresponds to the world of *Yetzirah*, and *derush* to the world of *Beriah*.³

The Rebbe Rayatz cites both views and concludes that the second view is the view of the Arizal in *Eitz Chayim*.⁴

The Rebbe Rayatz goes on to explain all four approaches⁵:

Pshat implies a direct and broad understanding of a concept, whereby one divests it of the written letters in which it is garbed, and breaks through the obstructing fences raised by learned queries — because everything becomes clear through a direct and broad understanding of the subject, without resort to [the contrived and labored approach to Talmudic scholarship known as] *pilpul*...

This, then, is the meaning of *pshat* — elucidating a concept with clarity and with breadth of scope.

Remez: This term, too (lit., “an allusion”), describes the revelation of a concept. However, since this level of interpretation deals with a concept that is still too obscure to be reachable by means of *pshat*, the allusion hidden in that concept is not revealed (as is *pshat*) explicitly, but is hinted at, as with a parable or riddle...

(3) שער הגלגולים (סוף הקדמה יז): דע, כי האדם שאינו עוסק בתורה, פוגם בספירת הת”ת, שבכל עולם מד’ עולמות אבי”ע, כי התורה היא בת”ת שבכל עולם. האמנם יש בה ד’ מדרגות וסימנם פרד”ס, והם, פשט, רמז, דרש, סוד. ומי שזכה לירד לעומק ארבעתם זוכה לסוף כל המעלות, ועליו נאמר יעשה למחכה לו. האמנם מי שלא רצה לעסוק אפילו בפשטי התורה והמקרא, פוגם בת”ת שבעשיה. ומי שלא רצה להביא ראיה לדבר, פוגם בת”ת שביצירה. ומי שלא עסק בדרשות התורה, פוגם בת”ת שבבריאה. ומי שלא עסק בסודות התורה, פוגם בת”ת שבאצילות.”

נהר שלום (להרש”ש 1770-1777) הקדמה (סוף יו”ד ע”ב – ריש י”א ע”א): “ומאור גוף התורה מאירים ומתפשטים ששים ריבוא מיני פירושים עפ”י הפשט לס’ רבוא פרצופי העשיה . . . וס’ רבוא מיני פירושים עפ”י הרמז לס’ ריבוא פרצופי היצירה . . . וס’ רבוא מיני פירושים עפ”י הדרש לס’ רבוא פרצופי הבריאה . . . וס’ רבוא פירושים עפ”י הסוד לס’ ריבוא פרצופי האציה”.

קהלת יעקב (ר’ יעקב צבי יולס 1778-1825, האדמו”ר מדינוב, ערך רמ): “בסוד פרדס פשט רמז דרוש סוד, פשט בעשיה בחינת מלכות, רמז ביצירה בחינת זעיר דמקנן שם, דרוש בבריאה בחינת אמא. . . , סוד באצילות בחינת אבא”. ומביא שכן סבר גם מחבר הס’ נגד ומצוה בתחלתו. ועוד.

(4) לקוטי דבורים (ח”ד ע’ תשע”א): “מבואר בעץ חיים דר’ דרכי הלימוד שבתורה הם נר ד’ עולמות אצילות בריאח יצירה עשי’, פשט בעשי’ רמז ביצירה דרש בבריאה, סוד באצילות, ובספר משנת חסידים מסכת חיוב הנשמות פ”א משנה ב’ כותב, כי פשט רמז דרש סוד הם נר ד’ עולמות אבי”ע וגם נר ד’ חומריים עור בשר גירים ועצמות שבגוף האדם, פשט כנגד עור האדם, ודרש נגר בשרו, רמז כנגד גידיו, סוד כנגד עצמותיו. והכוונת בזה דעל ידי לימוד התורה ביגיעה הוא תיקון הגוף בד’ חומריו, וכידוע במעלת זיעה של מצוה ביגיעת לימוד חתרת או קיום מצוה, אמנם בסדר ד’ דרכי חלימוד וחד’ עולמות אבי”ע הנח לפי חע”ח רמז ביצירה ודרש בבריאה, ולפי המשנת חסידים דרש ביצירה ורמז בבריאה”.

(5) לקוטי דבורים (ח”ד ע’ תשע”א ואילך). ומתורגם לאנגלית כאן .